

Morda se sliši zelo romantično ali velikodušno, če nekdo komu podari zvezdo. Tudi v Sloveniji so pričeli prodajati zvezde oziroma njihovo poimenovanje. A k sreči zvezde niso na prodaj: še vedno so od vseh, brezplačne in hkrati neprecenljive.

Ker se približuje čas obdarovanj in ker mnogi ne vedo, da takšno kupljeno poimenovanje zvezd nima pravne veljave, predlagamo, da si spodaj preberete kaj o prodaji zvezd oziroma njihovih imen pravi Mednarodna astronomska zveza IAU (International Astronomical Union), ki ureja poimenovanje nebesnih teles.

Pred časom je bil o tej temi objavljen tudi [članek v reviji Gea](#) .

Priporočamo tudi [odgovore na pogosta vprašanja o kupovanju zvezd](#) (v angleščini), tukaj sta dve v slovenščini (povzeto po spletni strani [Buying a Star: FAQ, What you need to know first](#))

"Pravkar sem poimenoval zvezdo ali jo dobil za darilo in bi jo želel videti. Kako jo lahko najdem?"

Vašo zvezdo bo zelo težko videti.

Zvezde, ki jih "imenujejo" ta podjetja skoraj nikoli niso vidne s prostimi očmi. Običajno jih je zelo

težko najti, celo z velikim, računalniško vodenim teleskopom na dobri, temni lokaciji. Na certifikatu so običajno navedene zvezdine nebesne koordinate, a so pogosto nenatančne ali ne dovolj specifične. Zvezdne karte, ki jih dobijo kupci, so včasih samo fotokopije iz knjige in s črno piko obkroženo z rdečo. Pogosto je pika ročno narisana na papir (in s tem je iz slike nemogoče dovolj natančno določiti položaj zvezde). Zaradi teh razlogov je zelo malo verjetno, da boste kadarkoli videli zvezdo, ki ste jo "poimenovali". (op. prev. Nekatera podjetja ponujajo iskanje "vaše" zvezde v računalniškem programu za prikazovanje neba, npr. [Stellarium](#), ki ji sicer brezplačno dostopen vsem. Kljub morda natančnejšim koordinatam je zelo malo verjetno, da boste "svojo" zvezdo kdaj našli v živo na nebu.)

Prosimo, da razumete, da vam ni noben planetarij, observatorij, univerza ali astronom dolžan pokazati "vašo" zvezdo. Konec koncev, od "poimenovanja" ne dobijo nobenega denarja. Če vam uspe najti koga, ki vam jo bo poskušal najti in pokazati, se zavedajte, da vam dela veliko uslugo."

Mnogi menijo, da je prodaja zvezd in njihovih imen predvsem zabavno darilo in popolnoma neškodljivo početje. Predlagamo, da si preberete izkušnje astronomov:

"Koga to prizadane oz. za koga je škodljivo?"

Odvisno od tega, kaj pojmuje za škodljivo. Običajno gre pri teh "prodajah" za zneske med \$20 in \$100. Nekateri menijo, da to ni tako visok znesek, da bi bil kdo lahko zelo prizadet. □ Drugi se ne strinjajo in menijo, da če kupec verjame, da zares imenuje zvezdo, je bil zaveden in to lahko povzroči škodo. Zelo težko je v denarju oceniti čustveno trpljenje osebe, ki odkrije, da "spominska zvezda", ki naj bi nosila ime ljubljene sorodnika, v resnici ni poimenovana po njem.

Karkoli že kdo meni o znesku, prodajanje imen zvezd povzroča težave tistim, ki v dobičku tega posla niso udeleženi.

Večina observatorijev in planetarijev, na primer, dobiva klice ali obiske ljudi, ki želijo videti zvezdo, ki so jo "imenovali". Seveda bi te institucije lahko to enostavno zavrnilo in povedale resnico ("Žal nam je, a ta certifikat nima nobene veljave. Nobeno privatno podjetje ni pooblaščen za imenovanje zvezd."), toda kaj če je zvezda "poimenovana" po umrlem otroku?

Nenadoma je osebe v težkem položaju: ali povedati resnico in zlomiti njihova srca ali ugoditi njihovi želji, jim pokazati zvezdo in nič ne reči ter tako postati tihi partner s podjetji, ki prodajajo poimenovanje zvezd. Za mnoge je to etična dilema. Za astronoma, ki je postavljen pred njo, je lahko zelo huda.

Včasih ljudje, ki so plačali "poimenovanje" zvezde, mislijo, da so jim astronomi in planetariji nekako dolžni pokazati to zvezdo in postanejo jezni, če je ni mogoče najti. Konec koncev, če je ime zvezde res "uradno", bi vam morali biti astronomi sposobni pokazati jo, kajne? Takrat je astronom postavljen v drugo vrsto neprijetne situacije. Včasih ne pomaga nič kaj rečete, da bi umirili tako zavedeno osebo. Tukaj lahko preberete [eno tako osebno zgodbo](#). "

Izjava [Mednarodne astronomske zveze](#) o kupovanju zvezd in imen zvezd

(povzeto po [angleškem tekstu](#))

Mednarodna astronomska zveza (IAU – International Astronomical Union) pogosto prejme prošnje posameznikov, ki želijo kupiti zvezde ali jih poimenovati po nekemu. Nekatera komercialna podjetja ponujajo take vrste storitev proti plačilu. Vendar taka "imena" nimajo nikakršne formalne ali uradne veljavnosti: nekatere zvezde že imajo zgodovinska, tradicionalna arabska imena, sicer pa označujemo zvezde samo s številkami iz kataloga in koordinatami njihovega položaja na nebu. Podobna pravila glede "kupovanja" imen veljajo tudi za zvezdne kopice in galaksije. Za dodeljevanje imen telesom v Osončju veljajo posebni postopki (glej to [stran](#) , v angleščini), a v nobenem primeru ne gre za komercialni posel.

IAU je mednarodno priznana znanstvena organizacija in ni nikakor povezana s poslovno prakso "prodajanja" izmišljenih imen za zvezde ali "nepremičnin" na drugih planetih ali lunah v Sončevem sistemu. V skladu s tem IAU ne hrani seznama (več med sabo konkurenčnih) podjetij, ki se ukvarjajo s tem poslom v različnih državah po svetu. Bralci, ki kljub spodaj zapisanim pojasnilom želijo stopiti v stik s takimi podjetji, naj jih poiščejo v poslovnem imeniku svoje države.

V preteklosti so nekatera podjetja strankam namigovala, da so nekako povezana z IAU, da jih IAU priznava, odobrava ali celo aktivno sodeluje pri njihovem poslovanju. IAU želi popolnoma razjasniti, da je vsaka trditev take vrste očitno lažna in neutemeljena. IAU bi bila rada obveščena (obvestilo podprto z ustrezno dokumentacijo) o vseh primerih nezakonite uporabe njenega imena in bo preganjala dokumentirane primere z vsemi razpoložljivimi sredstvi.

Tako kot prava ljubezen in mnogo drugih najlepših stvari v človeškem življenju, tudi lepota nočnega neba ni na prodaj, ampak jo lahko brezplačno uživamo vsi. Res je, da lahko "dar" zvezde nekemu odpre oči za lepote nočnega neba. To je sicer časti vreden cilj, vendar to ne opravičuje zavajanja ljudi v prepričanje, da lahko prava imena zvezd kupijo kot kako drugo blago. V tem poslu tekmuje več podjetij, tako na narodnih kot mednarodni ravni. In samo v naši Galaksiji je verjetno na milijone zvezd s planeti, katerih prebivalci bi lahko imeli enako ali večjo pravico od nas, da poimenujejo "svojo" zvezdo, tako kot so ljudje poimenovali Sonce (ki ima seveda različna imena v različnih jezikih).

Kljub vsemu temu IAU še vedno prejema prošnje za poimenovanje zvezd. Nadaljne neformalne/duhovite razlage nekaterih zapletenih vprašanj so na voljo v nadaljevanju:

Vodič poimenovanja zvezd za laike

V spodnjem seznamu je nekaj pogosto zastavljenih vprašanj s preprostimi, neformalnimi odgovori o poimenovanju tako zvezd kot drugih nebesnih teles (za utemeljeno znanstveno razlago si oglejte spletno stran http://iau.org/public_press/themes/naming/, v angleščini).

Zakaj zvezde ne dobijo pravih imen namesto teh dolgočasnih števil?

Bistveni razlog zato, da damo objektom številčno oznako, je ta, da jih lahko ponovno najdemo za nadaljni študij. Imena so primerna za majhne skupine znanih teles, kot so planeti ali zvezde, ki so vidne s prostim očesom, vendar so neuporabna, če je število teles veliko – in na nebu je več sto milijonov zvezd! Natančne koordinate (položaji na nebu), ki jih je možno najti preko kataloške številke, zagotavljajo natančno identifikacijo. Podobno velja za ljudi: iskanje Marie Gonzalez v Argentini, Johna Smitha v Veliki Britaniji ali [Marije Novak v Sloveniji](#) (op.prev.) je precej brezupno, če poznamo samo njihovo ime. Če pa poznamo njihov natančen naslov (npr. iz njihove številke socialnega zavarovanja ali iz EMŠO), lahko stopimo z njimi v stik, tudi če ne vemo njihovega imena.

Bi pa bilo zabavno, kajne?

Nekateri ljudje bi se sicer zabavali, dokler bi to še bilo v modi, vendar bi ustvarilo veliko zmedo brez pametnega razloga. In to je v nasprotju s tem, za kar davkoplačevalci plačujejo raziskovalce.

Kdo je pravno odgovoren za poimenovanje objektov na nebu?

IAU je mednarodno priznani organ za poimenovanje nebesnih teles in površinskih značilnosti na njih. Imena se ne prodajajo, ampak so dodeljena v skladu z mednarodno sprejetimi pravili.

Kaj pa to pomeni v praksi?

Preprosto: imena, ki jih dodeli IAU, so priznana in jih uporabljajo znanstveniki, vesoljske agencije in organizacije po celotnem svetu. Pri opazovanju zvezd in planetov, izstrelitvi vesoljskih misij nanje, pri poročanju o njih v novicah, mora vsak natančno vedeti na katero lokacijo se določeno ime nanaša. Imena, ki jih določa IAU, so tista, ki se uporabljajo. Ta pravila so trdna tam, kjer bi teoretično lahko prišlo do zahteve do posesti, to je predvsem v Sončevem sistemu (kjer veljajo pogodbe, ki so jih sprejeli Združeni narodi). Ker pa so Zemljani, ki urejajo mednarodno pravo, doslej imeli veliko drugih nujnejših stvari za urediti, kot je ustvarjanje pravil za "nakup" popolnoma nedostopnih kotičkov neskončnega vesolja, ne obstaja zapisano besedilo, ki bi ga lahko obračali in razlagali – ampak samo jasno in praktično dejstvo.

Če pa želim, si lahko vseeno kupim ime zvezde?

Seveda, saj obstajajo ljudje, ki bodo gotovo veseli vašega denarja...

Ali mi lahko poveste kdo so in kje jih najdem?

Žal ne, saj smo znanstvena organizacija, ne pa veja zabavne industrije. Ne moremo posredovati naslove podjetij, ki prodajajo fiktivno blago.

Dobro, prodajalca sem našel sam: kaj bom od njega dobil?

Drag kos papirja in začasen občutek sreče, kot če spijete skodelico čaja namesto zdravila, ki vam ga je predpisal zdravnik. A s tem, da plačate za ime zvezde, vsaj ne tvegate obolenja, le nekaj denarja izgubite.

Ampak, kot sem razumel, bo to ime edino za to zvezdo?

Verjetno bo to edino ime v seznamu te družbe. V nasprotnem primeru jih verjetno lahko tožite. Obstaja pa več kot dovolj zvezd za vsakogar, ki si želi kupiti ime zvezde. Vendar nobena država, organ ali znanstvenik na svetu ne bo prepoznal "vašega" imena za zvezdo. Prav tako nič ne preprečuje, da bi vaš ali kak drug prodajalec prodal "vašo" zvezdo komu drugemu. In samo pomislite še na vse druge zvezde v vesolju, okrog katerih so planeti s premetenimi poslovnimi...

Prijatelji so mi povedali, da je ime shranjeno za vedno.

Žal mi je: ime, za katerega ste plačali, je lahko prezrto, pozabljeno ali ga kdorkoli kadarkoli komurkoli ponovno proda.

Ampak podjetje pravi, da je njihov seznam registriran v Narodni knjižnici – ni to zagotovilo za avtentičnost?

Še enkrat, žal mi je: vsakdo lahko (pravzaprav bi moral) poslati kopijo katerekoli objavljene knjige v Narodno knjižnico. Oštevilčenje knjige še ne pomeni, da se knjižnica strinja z njeno

vsebino ali pregleda, da nobeno drugo podjetje ni "prodalo" iste zvezdo nekemu drugemu.

(op.prev.: nekatera podjetja, tudi v Sloveniji, trdijo, da so sezname shranjeni v trezorju v Švici, kar ravno tako ni nobena garancija za avtentičnost.)

Zagotovo bo sodišče prepoznalo/priznalo ime, za katerega sem plačal?

Pogovorite se s svojim odvetnikom. Zgodilo se bo dvoje. Ali se bo nasmejal do solz ali pa vam bo vljudno predlagal, da namesto za odvetniško storitev svoj denar naložite v kaj bolj obetavnega.

Kaj pa podjetja, ki prodajajo dele ozemlja na Luni in drugih planetih? Za te vemo, da so na dosegu, tako da si zagotovo lahko lastim del, ki sem ga kupil?

Glejte odgovor na prejšnje vprašanje. Za začetek vam predlagamo, da s plačilom počakate do takrat, ko boste lahko prevzeli vašo posest...

IAU pravi, da je odgovorna za nebo – zakaj ne naredite kaj v zvezi s tem?!?

Žal nam je, vendar čeprav bi si to zelo želeli, ne živimo v iluziji, da lahko IAU izkorenini šarlatanstvo: to je preživelo in uspevalo nešteto stoletij v mnogih preoblekah – nekaterih tudi veliko bolj nevarnih od tega primera. Vse, kar lahko naredimo, je da opozorimo javnost in poskusimo preprečiti zlorabo našega imena in znanstvenega ugleda pri dobronamernih kupcih, ki so bili zavedeni.

Vse to zveni negativno in sitno. Ljubim zvezde in zelo posebno osebo, za katero bi rad nekaj naredil-a. Kaj lahko storim?

Veliko! Pojdite v najbližji planetarij ali do lokalnega amaterskega ali profesionalnega observatorija. V njih so ljudje, ki do zvezd čutijo enako kot vi. Pogosto so zraven še trgovine s knjigami in čudovitimi astronomskimi slikami, posnetimi tako s teleskopi na Zemlji kot iz vesolja, in pa dobre astronomske revije, kar so vse lahko krasna darila (op.prev. v Sloveniji je skoraj 30 amaterskih astronomskih društev in krožkov, vsaj 20 observatorijev, imamo pa tudi svojo slovensko astronomsko revijo Spika.) Prav tako vas lahko usmerijo do lokalne astronomske skupine ali društva, kjer vam bodo ljubitelji z veseljem pokazali (vam in vašemu prijatelju/prijateljici!) prave zvezde s pomočjo svojih teleskopov. Morda se boste nalezli navdušenja in se še sami odločili za nakup teleskopa?

Toda pozor – tiste dolge noči zunaj so lahko tako navdih kot preizkušnja za prijateljstvo, kot lahko priča veliko partnerjev in partnerk astronomov in astronomk. Torej svojo posebno osebo zagotovo pripeljite s seboj in skupaj uživajte pod zvezdnim nebom; to početje je pripeljalo do kar nekaj astronomskih zakonov...

Če pa želite imeti osebno zvezdo, vendar bi raje ostali doma med štirimi stenami, si lahko ogledate celotno nebo v udobju lastnega doma: digitalni pregledi neba so že nekaj časa postali brezplačno na voljo (op.prev. na spletu najdete programe kot so [Stellarium](#) , [Celestia](#) - tudi v slovenščini). To vam omogoča, da brskate po več sto milijonih zvezd iz vašega domačega računalnika in natisnete posnetek vsakega dela neba, ki vam ugaja. Te javne digitalne karte služijo kot podatkovne baze za nekatera podjetja, ki prodajajo poimenovanje zvezd, stanejo pa približno toliko kot poimenovanje ene same zvezde ali so celo brezplačni. Torej, zakaj bi dodatno plačevali za nakup svojih zvezd, vsakič po eno? Uživajte!

Avtor: Johannes Andersen

(op.prev. v nekaterih delih je bilo besedilo posodobljeno s podatki – npr. o astronomskih društvih v Sloveniji in o prisotnosti brezplačnih programov, kjer ni potrebno naročiti DVD pri ameriški [Astronomical Society of the Pacific](#))